הרה"ג הצדיק היקר ר' יעקב משה הכהן לעסין זצ"ל
משגיח רוחני בישיבת רבינו יצחק אלחנן

הליכות החיים על פי התורה

ספר המאור שבתורה: שיחת מוסר על אגדות חז"ל שנת תשכ"ב

מעבירין את המת מלפני כלה. (פ' רש"י כשכלה יוצאה מבית אביה לבית חתונתה, ונושאי מת יוצאים, ובזו ובזו אוכלסים הרבה, ואין רוצים להתערב, מעבירין את המת דרך אחרת.) וזה וזה מלפני מלך ישראל כו' מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול כו' (כתובות יז.)

נראה מזה שיש יתרון לשמחת חתן וכלה על הלוית המת' ולכאורה יש להקשות הלא נאמר "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו" (קהלת ז). אולם יש להתבונן בדברי שלמה המלך בזה שאמר "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה" כי לכאורה איזו שייכות יש בין בית אבל לבין בית משתה בנוגע לתכלית של והחי יתן אל לבו. ולא יתכן להעמיד שני דברים זה כנגד זה רק אם באמת שניהם סוג אחד ומתאימים לתכלית הרצויה, רק אז יש להבחין שכדאי להתעניין בזה ולא בזה. אבל "בית אבל" ו"בית המשתה" לכאורה המה מנוגדים זה לזה בנוגע ל"החי יתן אל לבו," ומה שייך לומר "טוב ללכת לבית האבל מלכת לבית המשתה"?

אבל באמת יש גם בבית המשתה של חתונה איזו דרך לבא להמובן של "והחי יתן אל לבו", אחרי שתכליתם של החתן והכלה לבנות להם עולם חדש, ולהשאיר אחריהם דור קים בבנים ובנות ולא לעולם חוסן. ויש בענין זה גם כן אמצעי לבא לחשבון הנפש של "והחי יתן אל לבו". על זה אמר שלמה המלך – "טוב ללכת לבית אבל" – למטרה זו – "באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו" באופן פשוט ויבא לתכליתו יותר ממשתה החתונה, שנחוץ לאדם לעשות חשבונות בכדי לבא לתכלית של "והחי יתן אל לבו".

ולפי שנתבאר היה צריך לכאורה להעביר הכלה מלפני המת באשר יש בהלוית המת תועלת רבה לבא "והחי יתן אל לבו," ולהרהור תשובה

באופן ודאי יותר מזה של הכלה שיוצאת מבית אביה לבית חתונתה. אבל יש להבין הדברים כך כשנוגע לאיש פרטי עצמו להשיב אל לבו, ויש לפניו להלך באחד מהמקומות לבית אבל או לבית משתה, על זה אמר שלמה המלך "טוב ללכת לבית אבל מלכת לבית משתה והחי יתן אל לבו." אבל כשנוגע לחיי החברה והצבור לעשיית הטוב והחסד בהרגשת כבוד הנפטר ולהשתתף בצערם וכבודם של קרוביו מצד אחד. ומצד שני עומד לפנינו אופן עשיית הטוב והחסד עם הכלה לכבדה ולשמחה, ועומדת לפנינו השאלה מי נדחה מפני מי? על זה הורונו חז"ל "מעבירין את המת מלפני הכלה" וראוי להשתתף בשמחת חתן וכלה הבאים להתאחד יחד במדותיהם השונות וכחות נפשם להעשות חטיבה אחת לחיים טובים במאורעות שונים בעתיד – לחיים רוחניים של תורה וקיום המצוות, ולהביא דור ישרים בעולם ולהיותם שותפים להקב"ה כביכול בבנין וקיום העולם כפי שנתבאר לפנינו במאמרינו בספר המאור שבתורה, בודאי לא מן הראוי לערב ולאחד תוגת הנפטר עם שמחת חתן וכלה ולכן "מעבירין את המת מלפני הכלה".

"וזה וזה מלפני מלך ישראל". לפי שענין חתן וכלה נחשב לחוליא אחת מהשלשלת הכללית של האומה, והמלך וגדולתו וכבודו נחשב לכבוד העם הכללי, ובגדולתו של המלך תלוי אושר המדינה כולה וקיומה כי בלא זה איש את רעהו חיים בלעו, ומפני זה מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. ולכן אין לערב החתן והכלה והמת עם המלך ומעבירין זה וזה מפני מלך ישראל. החתן והכלה שלא לבא לידי בזיון המלך על ידי שמחתם, והמת שלא לגרום ללבו אבלות ותוגה. (עיין פחח עינים).

אגב יש לעורר בענין זה לתשומת לבנו עד כמה ירדה התורה לכל מצפוני הלב והדגשים שבאדם ונתנה גבולות יסודיים בכל עניני החיים איך להתנהג מה לקרב ומה לרחק, כי התורה היא נשמת כל החיים והערובה היחידה לקיומם ולאושרם הנצחיים. והגשמת פקודותיה בכל הליכות החיים היא יסוד קיומה כל מחשבה וכל פעולה המסתעפת ישר ממאור התורה וממצוותיה עושה את התורה לתורת חיים הבונה את כל העולם – החומרי והאנושי – בחסד ובצדק.

המאמרים המאלפים דקלמן מורים ומבליטים את השקפתנו, אמרו חז"ל "קוצותיו תלתלים" (שה"ש ה') על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. כיצד. כתוב בה "ולא תחללו את שם קדשי' (ויקרא כ"ב) אם אתה עושה חית הא אתה מחריב את כל העולם. 'כל הנשמה תהלל קה' – אם

אתת עושה הא חית אתה מחריב את כל העולם וכו׳.״ ואם אות אחת כך, כל שכן התיבה כולה, לכך קוצותיו תלתלים (תנחומא). במאמר זה מבליטים חז״ל את אחריות האדם על כל מעשיו לבל יסטה ויסיח דעתו אף בקוצו של אות, הן במחשבה הן במעשה מהשקפתו המסוימה לו מן התורה, יען כל סטיה גורמת לנזק הדומה באיכותו לזה של העמדת צלם בהיכל ח״ו.

וכן הם דברי הגאון החסיד ר׳ אברהם אחי הגאון מווילנא זצוק״ל בספרו מעלות התורה וז״ל ״כתוב ׳ודברת בם לא בדברים אחרים׳ (יומא י״ט) וקשה הלא לא ניתנה התורה למלאכי השרת? ואיך אפשר שלא לדבר דברים אחרים לצורך פרנסה וחיים? ונראה שכוונתם הלשון ׳דברת בם׳ סובל שני פירושים, אחד לשון דבור ממש כו׳ גם דבור משמע לשון הנהגה ׳כמו ידבר עמים תחתנו׳ (תהלים מ״ז) שכל הנהגתו תהא על פי התורה כו׳ ׳ודברת בם׳ שבפרשה ראשונה מורה על הדיבור ממש, ומה שנכתב בפרשה שניה מורה על הנהגה שצריך להתנהג על פי התורה כדי שילמדו ממנו בני אדם, כדאיתא בזוהר הק׳ וזהו שכתוב ׳ולמדתם את בניכם לדבר בם׳ פירושו ע״י הנהגותיכם תלמדו לבניכם ג״כ להתנהג בכל על פי התורה והמצוות. ע״כ. וכל זה אנו רואים גם מסידורי חז״ל בענינים הנאמרים בראש מאמרנו, איך להתנהג בכל דבר וענין במקומו ובזמנו, כמו להקדים הכלה לפני המת ומלך לפני שניהם, ע״י חשבונות של הרגשים עמוקים לפי רוח התורה.